

CO PŘINESL XIV. KONGRES AESOP V BRNĚ

Ve středu 19. července 2000 byl v Rotundě pavilónu A brněnského výstaviště slavnostně zahájen XIV. Evropský kongres Asociace evropských škol urbanismu a územního plánování AESOP (*Association of European Schools of Planning*). Mottem letošního kongresu bylo „Plánování na přelomu“.

Zájem ze všech stran

Na tomto pravidelném každoročním setkání se střetávají nejen architekti-urbanisté, ale také odborníci řady spolupracujících oborů, mj. sociologové, geografové, ekonomové, odborníci z oblasti práva i specialisté na GIS a DPZ. Patronát nad kongresem převzal primátor města Brna, ministr pro místní rozvoj ČR a rektor VUT v Brně. Hlavním pořadatelem kongresu byl Ústav urbanistické tvorby Fakulty architektury VUT v Brně ve spolupráci s TA-SERVICE, Útvarem hlavního architekta města Brna, veletřní společností BVV, a.s., Masarykovou univerzitou v Brně, Technickou univerzitou v Ostravě a SVŠT v Bratislavě.

Skutečně hvězdné bylo zastoupení hlavních řečníků. Mezi významné odborníky, kteří promluvili na kongresu, patří profesor Fakulty urbanismu a obytné výstavby Heriot-Watt University v Edinburku, vedoucí osobnost britských urbanistů Cliff Hague, který mluvil o bodu přelomu v urbanismu, což má vyvolat změnu forem v urbanistické praxi, urbanistické teorii a urbanistickém školství. Je to v důsledku strukturálních změn ve formě osídlení, způsobu vlády a managementu a šíření znalostí a vědomostí.

Velký zájem mezi účastníky vyvolala přednáška profesora Taubmanovy fakulty architektury a urbanismu Univerzity v Michiganu Douglase Kelbaugha, který hovořil o nových směrech urbanismu v USA. Jsou to tyto směry: Nový urbanismus, Každodenní urbanismus a Posturbanismus. Existují paralelně k současným architektonickým paradigmatům a představují skutečný zlom v současné americké architektuře a urbanismu.

Profesor Donald H. Miller z Ústavu urbanismu a plánování University of Washington v Seattle se připojil k diskusi o současných trendech ve světě a v USA na přelomu tisíciletí. Tyto trendy jsou dány změnami ve sféře práce, obchodu, rekreace a dopravy. Obrovskou roli hraje

rozvoj Internetu. Proto urbanistické plánování bude muset více zohlednit nové rozhodovací strategie, vzít v úvahu komplexnost problematiky a hledat konsenzus a spravedlnost při řešení otázek ve sféře životního prostředí.

Profesor Duschko Bogunovich z Technické univerzity UNITEC v Aucklandu na Novém Zeelandu obhajoval své pojetí ekologického a inteligentního urbanismu jako jediné možnosti v době informační společnosti. Urbanismus je skutečně v době převratných, zásadních změn. Tyto změny jsou dány novými paradigmaty: občanskou společností, trvale udržitelným rozvojem, ekonomikou založenou na informatice, globalizaci, atd. Trvale udržitelný rozvoj je klíčovým imperativem v novém tisíciletí. Metabolismus měst je vedle ztráty biodiverzity a klimatických změn centrem debat současných urbanistů. Vedle toho je důležitým faktem, že rozvoj techniky a technologie se šíří rychlostí jako doposud nikdy v historii. Zatímco některé technologie ničí ekosystém města, existují jiné, které jsou s ním kompatibilní. Trvale udržitelného rozvoje je možné v městech třetího tisíciletí dosáhnout jen spojením informačních technologií a sofistikovaných technologií environmentálních. Moudrý mix environmentálních a informačních technologií může zvrátit devastaci městského prostředí, vytvořit novou městskou infrastrukturu a interface s přírodou. Urbanisté, inženýři a architekti by se měli spojit při vytváření inteligentního ekourbanismu, který nazývá „Smart and Green Urbanism“.

Profesorka architektury Naomi Carmon z Fakulty architektury a urbanismu Technického institutu v izraelské Haifě - TECHNIONU se zabývala sociálním a fyzickým úpadkem městských částí. Její idea preventivního plánování tzv. „Strategie Fénix“ přichází s myšlenkou revitalizace a remodelace bytových komplexů, což má zabránit chátrání a umožnit trvale udržitelný rozvoj. Tato strategie se zaměřuje jak na lidi, tak na jejich prostředí a je vhodná pro humanizaci panelových komplexů v postkomunistických státech. Je založena na iniciativách uživatelů s ideou „autonomního bydlení“ a „komunitní architektury“ a šetří zdroje, zejména volný prostor a energii.

Ředitel odboru Ing.arch. Milan Tunka, CSc. z Ministerstva pro místní rozvoj ČR

hovořil o českém urbanismu devadesátých let a změnách legislativy v územním plánování a Doc. Karel Maier z ČVUT seznámil hosty se současnými problémy českého urbanismu a urbanistického školství.

Agenda AESOPu v Brně

Plenární zasedání projednávalo pracovní agendu organizace AESOP za řízení prezidentem organizace profesorem Tadeuszem Markowským z polské Lodže a generálním tajemníkem profesorkou Angelou Hullovou z Velké Británie. Byly projednávány otázky příštího společného výzkumu, spolupráce s ostatními světovými organizacemi, odměněny nejlepší odborné články z oblasti urbanismu i vynikající učitelé urbanismu na vysokých školách. Diskutovalo se o šíři záběru práce organizace v příštím století. Asociace evropských škol urbanismu a územního plánování AESOP - *Association of European Schools of Planning* - vznikla v listopadu roku 1987 v Amsterdamu. Vzešla z diskusí zakládajících členů inspirovaných americkou organizací ACSP - *Association of Collegiate Schools of Planning* a jejich záměrů, týkajících se evropské dimenze urbanismu a institucionální kooperace a integrace, které byly proklamovány v Amsterdamu. Původně asociace pouze západoevropských škol urbanismu přijímá v současné době za členy školy urbanismu a územního plánování z východní Evropy i ze Spojených států amerických, Izraele, Malajsie a atd. V současné době má 146 členů z 29 různých evropských zemí a 20 dalších členů v 8 zemích mimo Evropu. K nejdůležitějším úkolům této rychle se rozvíjející organizace, která přitahuje formou asociativního členství urbanisty i z jiných kontinentů, patří:

Artiklovat evropskou dimenzi v urbanistickém vzdělávání jako část procesu institucionální kooperace a integrace v Evropě s ohledem na perspektivu zvyšování profesionální mobility v rámci EU.

Podporovat a rozšiřovat vyšší urbanistické vzdělání v Evropě vzájemnou pomocí včetně usnadnění dialogu, výměnných návštěv a rozšíření toku informací.

Napomáhat rozvoji vyššího urbanistického vzdělání jeho šířením, podporou a zkvalitňováním (terciální, doktorandská studia).

Vytvořit progresivní přístup k urbanistickému vzdělávání na školách architektury

a urbanismu za účasti odborníků s širokým záběrem v konkurenci zavedených škol a jiných akademických disciplín a odborností.

Od roku 1992 je AESOP organizován v Belgii jako nezisková organizace, v jejímž zakládacím listě jsou cíle formulovány takto:

Podporovat rozvoj výuky urbanismu a výzkum na tomto poli.

Vytvářet kooperaci a výměnu mezi školami urbanismu v Evropě, harmonizovat učební plány a zrovnoprávnit diplomy a akademické hodnosti.

Reprezentovat zájmy škol urbanismu vzhledem k národním a nadnárodním organizacím zvláště v Evropě.

Nejvýznamnější událostí v programu AESOP je každoroční kongres, kde je konfrontováno široké spektrum práce jednotlivých škol. Zahrnuje prezentaci vědeckovýzkumné a pedagogické práce i diskusi nad jednotlivými tématy, vztahujícími se k urbanismu a územnímu plánování, sociologii města, sídelní geografii, regionální problematice, ekonomii města, právní problematice plánování atd. Kongres zahrnuje většinou místní exkurze, obchodní jednání a setkání zájmových skupin. Koná se v členských zemích a jeho zaměření se mění podle aktuálních podmínek. Uskutečnil se již na univerzitě v Amsterdamu, Dortmundu, Reggio Calabria, Tours, Oxfordu, Stockholmu, Lodži, Istanbulu, Glasgow a Torontu, kde se účastnili i američtí a kanadští urbanisté, a v roce 1997 v Nijmegen v Holandsku. V roce 1998 byl v portugalském univerzitním městě Aveiru, v roce 1999 v norském Bergenu. Jeho pořádání se ujme vždy ta univerzita, která má v odborné oblasti dobrý zvuk. Jako každý rok návštěvníci kongresu se zajímají o místní urbanistickou problematiku a zpracovávají místní studie.

Jaké bylo Brno 2000?

Kongres AESOP v roce 2000 byl věnován prezentaci urbanistických, regionálních a územně plánovacích projektů a diskusi nad jejich problematikou. Dále byl zaměřen na úlohu urbanistického plánování v příštím tisíciletí a na měnící se roli subjektů, které do plánování vstupují. Ve světle transnacionálních dimenzí restrukturalizace jsou cíle kongresu spojeny s tématy „kompatibilita“, „heterogenita“, „změna“ a „nové regiony“. Vědecký program kongresu měl zahrnovat lokální i regionální problematiku v územním plánování, nové koncepce, problémy endogenní a exogenní dynamiky, restrukturalizaci

a urbanistické problémy rozvoje. Zasedání v sekcích byly věnovány i výuce urbanismu. Vědecký program kongresu sestává ze dvou plenárních zasedání, četných paralelních jednání - např. Program Sokrates, kulatý stůl - urbanistická tvorba a ženy atd., výstavy projektů, map, plánů, diagramů, obrazů a fotografií, diskusních klubů a kulatých stolů a workshopů. Nové postupy a výzkum byly projednávány v těchto sekcích:

- Urbanistická teorie, historie urbanistické tvorby, socioekonomické změny a jejich vliv na urbanismus, Urbanistické plánování a urbanistický výzkum (vedoucí sekce Maroš Finka, Daniela Gažová).
- Využití počítačů v urbanistické tvorbě - GIS, CAAD, CAD (vedoucí sekce Norman Stothers).
- Urbanistické vzdělávání graduační, postgraduální a specializační, koncepce a metody v urbanistickém vzdělávání, harmonizace evropského urbanistického vzdělávání v rámci EU (vedoucí sekce David Chapman).
- Urbanistické metody a procesy (vyhodnocování, porovnávání), vývoj postmoderních plánovacích teorií s důrazem na komunikativní teorii, strategické plánování (vedoucí sekce Karel Maier).
- Kvalita životního prostředí, environmentální politika a její vyhodnocování, Local Agenda 21, trvale udržitelný rozvoj, metody, určování a indikátory, územní plánování v rurálních oblastech, venkov a rurální komunity (vedoucí sekce Dagmar Petriková a Ingrid Belcaková).
- Plánování obytné výstavby, vývoj trhu s byty, bydlení a komunity, Fannie Mae Foundation Housing Community Development Paper (vedoucí sekce Arild Holt-Jensen, Zoltan Kovacs).
- Urbanismus a městská architektura s důrazem na architekturu výstaviště a veletrhů (vedoucí sekce Ernst Heer).
- Urbánní rozvoj a jeho řízení, nástroje a politika územního plánování, rozvoj infrastruktury a její řízení, rozmístování a návrh v urbanistické praxi, projektování v devastovaných a opuštěných částech města - brownfield development (vedoucí sekce Richard Hammersley).
- Urbanismus jako nástroj sociální politiky a ekonomické spravedlnosti (studie rodu, etnické studie, plánování pro udržení kulturní a etnické diversity, protestní hnutí v urbanismu, lobování

v územně-plánovacím rozhodování, hodnoty a etika v urbanismu, plánovací instituce a jejich role, reformy postupů a sociální spravedlnost (vedoucí sekce Alois Hynek a Vladimír Herber)

- Evropské územní plánování a jeho internacionalizace, EU a harmonizace národních systémů územního plánování s důrazem na střední a východní Evropu, národní plánovací systémy a nadregionální a přeshraniční plánování (vedoucí sekce Andreas Faludi a Richard H. Williams).
- Role práva v urbanismu a územním plánování (vedoucí sekce Rachele Alterman).
- Otevřená sekce - nejnovější vývoj urbanistické problematiky, plánování v Evropské unii (vedoucí sekce Lubomír Kostrůň a Karel Schmeidler).
- Posterová sekce (Josef Markvart a Lubor Fridrich).

Kongres se zaměřil na rozbor plánovací praxe Evropského společenství, národních postupů v této oblasti u evropských států a na regionální a místní zkušenosti. Byl doplněn doktorandským workshopem, kterého se účastnili postgraduální studenti urbanismu z celé Evropy a někteří američtí doktorandi - urbanisté. Navíc byl organizován seminář, kde byly probírat do hloubky některá témata a modelové situace, zde šlo především o hloubku probírané problematiky relevantní k urbanismu, proto seminární skupiny byly ve své velikosti omezeny.

Kam až sahá moderní plánování

Tematický záběr kongresu byl tedy skutečně impozantní. Na 170 odborných příspěvků bylo věnováno otázkám teorie a historie plánování, výzkumu, vzdělávání, plánovacím metodám a postupům, územnímu plánování v urbánních i venkovských prostorech, společenským nástrojům, institutům a limitům plánování, kvalitě životního prostředí, setrvalému rozvoji, internacionalizaci plánů a rozmanitým podpůrným programům. Součástí jednání brněnského kongresu byla také problematika využití digitálních postupů v projekční a plánovací praxi, pojednávána dne 20. července 2000 v sekci „Využití CAD a GIS“. Vlastní dopolední zasedání sekce se konalo v příjemných prostorech hotelu Holiday Inn pod patronací prof. Normana Stotherse z Birminghamu a bylo vyplněno celkem 7 obsáhlými referáty pocházejícími od exotického Libanonu po starou dobrou Anglii.

Moderní geoinformační technologie v ruce plánovačů

Ačkoliv v Brně přednesené příspěvky jistě nebyly dokonalým přehledem o stavu dané problematiky ani v zemích původu, ani v konkrétních oborech aplikace, přece jen lze dospět, a to i kontextu s poznatky z kuloárních diskusí, k určitému názoru. Zatímco v Británii dominují v plánovací praxi a v ruce architektů systémy CAD a GIS většinou pouze poskytuje či prezentuje informace jako kartografický editor, směrem k východu, podle přednesených referátů, jsou s výhodou GISy propojovány s CAD. Příspěvek paní Rimy El Hassan z Bejrútu je příkladem integrace prostorových geografických dat (o území) a prostorových stavebních dat (2D a 3D údaje o vystavěných objektech). Britské 3D a 4D modely stávajících i plánovaných obytných areálů

v CAD však představují do jisté míry světovou špičku, protože se daří z těchto prezentací vytvořit standardní nástroj architekta (T. Hall, N. Stothers). K přehledu použití digitálních technologií v plánování a architektuře je však třeba poznamenat, že obec českých architektů v sekci vlastními tvůrci zastoupena nebyla a o představu o stavu v dané oblasti v ČR se spíše postarali odborníci z jiných oborů (geografie, dálkového průzkumu Země, internetových aplikací a prezentací).

Každý si může najít svoji cestu

Přes značnou neúplnost pohledu, je zřejmé, že technologie GIS se stává nedílnou součástí práce architektů a plánovačů, ačkoliv mezi aktivními účastníky i hosty kongresu o tom panují diametrálně odlišné názory. Nakonec nejen u nás, ale i ve světě kolísá využití GIS mezi dvěma krajními

mezemi. Tou první je použití GIS pouze pro kartograficky dokonalou prezentaci hotového plánovacího elaborátu (konceptu, plánu,...). Jen tak mimochodem, toto využití slouží i jako příležitost pro variantní úpravu a tisk elaborátu. Opačným extrémem je plné využití uložených prostorových informací pro výběrové a rozhodovací procesy směřující k tvorbě jednotlivých alternativ územně plánovací dokumentace a pro hodnocení jejich potenciálních dopadů na prostředí a společnost. Je nabíledni, že mezi oběma krajnostmi je nepřehledné množství dalších možností. Stačí si jen vybrat. Snad proto jsou aplikace GIS (a nakonec i CAD) v práci architektů velmi pestré a obtížně vzájemně souměřitelné. V rozmanitosti je síla a proto i jistota tvůrčího pokroku.

Jaromír Kolečka & Karel Schmeidler